

TRÍCH YẾU LUẬN ÁN TIẾN SĨ

Họ và tên (Nghiên cứu sinh): Lê Thị Hà

Đề tài: Hoa văn trang trí trên áo Nhật Bình triều Nguyễn (1802-1945)

Ngành: Lý luận và lịch sử mỹ thuật

Mã số: 9210101

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Đoàn Thị Mỹ Hương

Cơ sở đào tạo: Viện Văn hoá, Nghệ thuật, Thể thao và Du lịch Việt Nam

NỘI DUNG TRÍCH YẾU

1. Mục đích và đối tượng nghiên cứu

1.1. Mục đích nghiên cứu

Mục đích của nghiên cứu là phân tích đặc trưng nghệ thuật, ý nghĩa biểu tượng của hoa văn trang trí trên áo Nhật Bình triều Nguyễn (1802-1945), qua đó nhằm làm rõ giá trị nghệ thuật, vai trò và ý nghĩa biểu tượng của hệ hoa văn này trong mỹ thuật cung đình triều Nguyễn.

1.2. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của luận án là hệ thống hoa văn trang trí trên áo Nhật Bình triều Nguyễn (1802-1945), tập trung vào các đặc điểm tạo hình (đường nét, bố cục, màu sắc, mật độ, vị trí) và chất liệu, kỹ thuật thể hiện, đề tài và hệ biểu tượng của loại hình hoa văn này.

2. Các phương pháp nghiên cứu đã sử dụng

Nghiên cứu được triển khai tiếp cận liên ngành: lịch sử - xã hội; văn hóa - nhân học; nghệ thuật học - thiết kế và di sản học, nhằm phân tích toàn diện hoa văn trang trí trên áo Nhật Bình triều Nguyễn.

2.1. Phương pháp lấy mẫu

Phương pháp được xây dựng nhằm đảm bảo tính đại diện và khả năng nhận diện biến thể, kết hợp bốn hình thức: phân tầng, trường hợp đặc trưng, tối đa hóa biến thiên và quả cầu tuyết. Mẫu được chọn theo loại hình (hiện vật gốc, phục dựng, ứng dụng đương đại), vùng miền và cấp bậc nghi lễ, giúp phản ánh tính đa dạng không gian và thời gian của hệ hoa văn nghiên cứu.

2.2. Phương pháp thu thập dữ liệu sơ cấp

Dữ liệu được thu thập qua ba nhóm: (1) Điền dã tại các bảo tàng, lăng tẩm và làng nghề như Đông Cú, La Khê để khảo sát kỹ thuật và ngôn ngữ tạo hình; (2) Quan sát trực tiếp và bằng công cụ kỹ thuật số để phân tích cấu trúc, chất liệu

và kỹ thuật; (3) Tham vấn chuyên gia qua phỏng vấn và tọa đàm khoa học tại Đại học Nghệ thuật Huế nhằm kiểm chứng và mở rộng luận cứ.

2.3. Phương pháp phân tích dữ liệu

Phân tích dữ liệu dựa trên tổng hợp, đối chiếu, phân loại và đồ họa hóa, giúp xác định đặc trưng tạo hình, biểu tượng và giá trị thẩm mỹ của hoa văn Nhật Bình trong mỹ thuật cung đình Nguyễn.

3. Các kết quả chính và kết luận

Kết quả nghiên cứu cho thấy hoa văn trang trí trên áo Nhật Bình triều Nguyễn (1802-1945) hình thành một hệ ngôn ngữ tạo hình hoàn chỉnh, vừa tuân thủ quy phạm cung đình vừa thể hiện bản sắc thẩm mỹ đặc thù. Qua tiếp cận liên ngành, nghiên cứu xác định ba đặc trưng nghệ thuật của hoa văn: đường nét cong uyển chuyển biểu đạt nét nữ tính; bố cục phân tầng, đa hướng phản ánh vũ trụ quan phương Đông; và phong cách tạo nổi khối trong tạo hình hoa văn thể hiện trình độ tinh xảo của kỹ nghệ cung đình. Những đặc trưng này định hình phong cách thẩm mỹ cung đình rực rỡ trong biểu hiện và hài hoa trong cấu trúc, phản ánh tinh thần mỹ thuật triều Nguyễn.

Năm trục biểu tượng chủ đạo gồm: phúc - thọ - cát tường; lý tưởng Nho giáo (trí tuệ, đạo đức); giới và phồn thực; sự dung hợp của Tam giáo (Nho, Phật, Đạo); và sự hài hòa giữa vũ trụ - thiên nhiên. Những trục này cho thấy ngôn ngữ tạo hình được sử dụng như phương tiện biểu đạt quyền uy, trật tự, giới và triết lý nhân sinh.

Hoa văn trang trí trên áo Nhật Bình vượt ra khỏi chức năng trang trí, trở thành một ngôn ngữ nghệ thuật mang bản sắc thẩm mỹ của triều Nguyễn, đồng thời đóng góp nền tảng học thuật cho nghiên cứu mỹ thuật cung đình Việt Nam và mở rộng khả năng ứng dụng trong bảo tồn di sản, giáo dục nghệ thuật và sáng tạo đương đại.

Người hướng dẫn khoa học
(ký tên)

Nghiên cứu sinh
(ký tên)

PGS.TS. Đoàn Thị Mỹ Hương

Lê Thị Hà